

Міністерство освіти і науки України  
Сумський державний університет  
Факультет іноземної філології  
та соціальних комунікацій

# X

**ВСЕУКРАЇНЬКА  
НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ**



# СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

27-28 квітня 2023 року

# Матеріали

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА  
СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ**



**СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО  
СУСПІЛЬСТВА**

**МАТЕРІАЛИ X ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ  
КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ,  
ВИКЛАДАЧІВ ТА СПІВРОБІТНИКІВ**

**(Суми, 27-28 квітня 2023 року)**

**Суми, 2023**

**С-70 Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства:**

Матеріали десятої Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів, викладачів та співробітників (Суми, 27–28 квітня 2023 р.) / уклад. М. М. Набок. Суми : Сумський державний університет, 2023. 367 с.

До збірника увійшли наукові матеріали, присвячені актуальним проблемам сучасного перекладу, етнолінгвістики, стилістики, методики та методології сучасних мовознавчих та літературознавчих дисциплін. Складовою збірника є наукові розвідки з питань релігії та культури, соціальних і міжкультурних комунікацій, психологічної теорії та практики, соціологічних досліджень.

Для викладачів закладів вищої освіти, аспірантів, студентів, учителів загальноосвітніх шкіл, гімназій, ліцеїв та коледжів, усіх, хто цікавиться питаннями соціогуманітарного напрямку.

Матеріали друкуються в авторській редакції.

**Людмила Теліженко,**

доктор філос. наук

доцент кафедри психології, політології та соціокультурних технологій

Сумського державного університету

## **ЛЮБОВ ЯК ВИЩА ЦІННІСТЬ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ**

Тема любові у філософській літературі з часів стародавнього світу вважається не тільки популярною, а і вічною. Описано безліч видів, підвидів, граней, модусів, форм та навіть кіл любові, зроблено величезну кількість її визначень. Але любов і досі є чимось незрозумілим, невловимим та навіть містичним. Залишатися й надалі така ситуація не може. Адже сучасна людина, яка знаходиться в умовах тотальної кризи та переживає власну антропологічну катастрофу, потребує звернення до тих цінностей і цілей, які здатні утверджувати вищий сенс людського життя, конституювати внутрішню Самість людини та зводити її на нові онтологічні рівні. У зв'язку з цим **актуальним** стає нове осмислення любові та її значення для людини, відмінне від підходів традиційної (класичної та некласичної) наукової раціональності, що ґрунтувалася на розділенні суб'єкта і об'єкта пізнання, людини і світу. Це формувало образ людини, неадекватний їй реальній, фрагментарний, одномірний, розщеплений, нецілісний, заохочуючи тим самим людину до агресивних, корисливих дій як по відношенню до інших людей, так і до всього світу.

Сьогодні є можливим та навіть необхідним переосмислення значення любові для людини з позицій більш високого типу наукової раціональності, представленого в сучасній науці трансдисциплінарністю та постнекласикою, в межах яких суб'єкт-об'єктні відношення розглядаються не в протиставленні, а в нерозривній єдності як цілісності. Це дозволяє по-новому осмислювати весь каркас знань про людину, аналізувати її як цілісність у єдності всіх сторін буття, ставити питання про фактори, що гармонізують дуально виражену людську сутність.

**Метою** дослідження є аналіз любові як вищої цінності людського буття, укоріненої в самій сутності людини, з використанням ідей і методів сучасних підходів, зосереджених на єдності та цілісності людини і світу.

Одностороннє уявленням про людину як суб'єкт, вторинну по відношенню до навколишнього світу як об'єкта (класична раціональність), або, навпаки, як первинну по відношенню до нього (некласична раціональність), негативно позначилося і на уявленні про любов. Для «природної» людини любов виявилася чимось другорядним та навіть механічним, що підтверджує вислів Р. Декарта про любов як «просту і первинну пристрасть», яка має «тілесне начало» і виникає автоматично при зустрічі з річчю, що представляється «підходящою для нас» [1, с. 484]. Для людини некласичної раціональності, внутрішній світ якої тепер розділявся вже на «свій» суб'єкт і об'єкт, любов стала його (*внутрішнього світу*) частковим проявом. Як писав З. Фрейд, «людина – істота зі слабким інтелектом, нею володіють її потяги», до числа яких належить і любов, «сублімований статевий інстинкт» [4, с. 51]. А вже остаточно зруйноване постмодерном уявлення про любов призвело до того, що сьогодні вона навіть стала сприйматися на рівні окремих частин тіла, демонструючи «обрив зв'язків між інтелектуальним життям і здоровим глуздом» [6]. «Любов, якщо вона взагалі ще існує, пояснюється на сучасний лад ...підвищеною концентрацією якогось поки що не уточненого поліпептидного гормону в гіпоталамусі» [6, с. 38].

Нові можливості осмислення любові в контексті сучасного уявлення про цілісність людини виникають у межах трансдисциплінарної парадигми як нового способу вироблення наукового знання, пов'язаної, насамперед, з ім'ям румунського фізика Б. Ніколеску, автора маніфесту трансдисциплінарності, засновника Центру трансдисциплінарних досліджень у Парижі CIRET [5]. Ідеї Б. Ніколеску про те, що людина єдина з усім світом, оскільки і суб'єкт, і об'єкт знаходяться в спільному для них полі, названого дослідником Третім, цілком збігаються з виробленими у вітчизняній філософії ідеями постнекласичних підходів, зокрема синергетики та метафізики тотальності, які також

розглядають суб'єкт і об'єкт у їх єдності як цілісності [2]. Ця принципово нова наукова точка зору не тільки долає елементаризм і редукціонізм попередніх підходів, а і дозволяє аналізувати сутність людини та упорядковувати всі фактори її життя, в тому числі й любов, за принципом «сутність – явище».

Приймаючи той факт, що людину як таку завжди представляють дві її нерозривні сторони, проявлена і не проявлена, онтична і онтологічна, індивідуальне і всезагальне, цілком зрозумілою стає особлива роль любові як гармонізуючого фактору розвитку дуально вираженої сутності людини. Адже любов як власно людська властивість та форма діяльності здатна у будь-якій ситуації налаштувати складну, динамічну сутність людини на єдиний ритм, лад, постійно підтримувати в ній життєво необхідну атрибутивну цілісність та навіть встановлювати абсолютну гармонію як внутрішній порядок, що збігається з порядком всього Буття.

Водночас любов означає і відсутність у людині всього негативного, того, що прийнято вважати злом, руйнуючим її цілісність: ненависті, страху, образи, роздратованості, недовіри тощо. Тобто, любов для людини – це добро, яке несумісне зі злом, а, отже, найвища, універсальна цінність, що дозволяє людині у будь-який момент життя підтримувати власно людську сутність як певний поряд у ній, залишатися повнотою, в якій потенційно присутнім є увесь світ, все суще. Така позиція цілком збігається і з християнським розумінням любові, яка у Письмі подається через заперечення негативних якостей людини, як-то: «не заздрить», «не звеличується», «не пишається», «не бешкетує», «не шукає свого», «не дратується», «не мислить зла», «не радіє неправді» (1 Кор. 13,1–10).

Важливою властивістю любові є і те, що для людини вона здатна бути вищою метою, сформованою на основі таких же цінностей, співвіднесених з поняттям добра. Приходячи з онтологічної укоріненості людини в спільному бутті, немовби з нівідкіля, любов дозволяє надзвичайно складній у всіх своїх діях людині залишатися єдиною в собі. Утворюючи в ній своєрідний центр думок і почуттів, любов здатна встановлювати в людині такий внутрішній порядок, який, починаючи з древності, прийнято називати «упорядкованим

рухом душі» або «добром» (Платон). Та внутрішній порядок людини, реалізуючись у її зовнішній діяльності, здатен одночасно встановлювати і такий же її онтичний порядок, що дозволяє вважати любов основною умовою досягнення людиною межової цілісності, трансформуючої саму її сутність. «Саме такий порядок, що проявляється в стабільності всіх антропологічних рівнів людини, в її максимальній відкритості назустріч іншим людям, у здатності приймати рішення та практично діяти за принципом «добре», стає єдиним ритмом двоскладного буття людини, її творчістю, онтологічним порядком, ідентичним онтичному, відкриваючим принципово новий порядок – вищий. Та в цьому й полягає найвища таїна любові – відкривати в людині нові її онтологічні рівні буття з новими для неї потенційними можливостями» [3, с. 50].

**Висновки.** Отже, любов у людині є виявленням самої її сутності, онтичної і онтологічної одночасно. Проявляючись у людяності, відкритості світу, здатності діяти й приймати рішення за принципом добра, любов увідповіднює складну людину в самій собі, гармонізує її з усім світом та навіть здатна утворювати в ній порядок, ідентичний вищому, порядку самого Буття. Тим самим любов є вищою цінністю буття людини, сформованою на її основі вищою метою, умовою відкриття в людині гармонії і повноти як щастя, об'єднуючим смислом і з'єднуючою з усім суцям енергією.

### **Список використаних джерел:**

1. Декарт Р. Твори в 2 т. Т. 1. 1989. URL: <http://surl.li/gmfev> (дата звернення: 18.04.2023).
2. Теліженко Л. В., Ратушний О. В. Ситуація людини XXI ст.: глобалізаційні виклики і європейський досвід відповідей. *Грані: науково-теоретичний альманах*. Дніпро, 2021. Том 24, № 3. С.112–118. DOI: 10.15421/172133.
3. Теліженко Л. В. Любов як сутнісний атрибут буття людини. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. Дніпровський національний

університет імені Олеся Гончара. Вип. 2, Т. 12, 2020. С. 46–52. DOI: 10.15421/352033.

4. Фрейд З. Майбутнє однієї ілюзії. Харків, 2013. 157 с.

5. Nicolescu. B. Transdisciplinaridade: uma esperança para a humanidade. *Transdisciplinaridade e educação do futuro*. Brasília: Cátedra UNESCO de Juventude, Educação e Sociedade ; Universidade Católica de Brasília, 2019. P. 13–18.

6. Pinker S. The Blank Slate. The Modern Denial of Human Nature. London, 2003. 560 p.

**Артем Крисько,**

студент Сумського державного університету

## **САМОГУБСТВО ЯК ВТРАТА СЕНСУ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ**

Самогубство в людському світі існує чи не стільки, скільки існує сам цей світ. Та залишається воно поширеним явищем і сьогодні, стаючи безумовним лідером серед неприродних причин смерті людей на планеті. З огляду на це самогубство є однією з найбільш актуальних і складних проблем сучасності. В українському суспільстві воно теж має місце, коли людина позбавляє себе життя з тих чи інших причин, які ми і спробуємо проаналізувати в даній роботі.

**Метою** дослідження є аналіз причин самогубства в сучасному суспільстві.

Перші згадки про самогубство відобразилися у міфах та легендах. Його описи можна знайти у всіх мистецьких, літературних та живописних творах людства. При цьому відношення до самогубства та розуміння його причин серед суспільств та тогочасних народів було різним, залежно від історичного періоду та рівня розвитку людства, розуміння ним цінності життя та його сенсу. Наприклад, первісним суспільством самогубство як смерть здебільшого сприймалося негативно, оскільки пов'язувалося з перетворенням людини на